

Ενότητα 4

Α. Συνώνυμα – Αντίθετα

❑ **Συνώνυμες λέξεις ή συνώνυμα** ονομάζονται οι λέξεις που έχουν την ίδια περίπου σημασία ή εκφράζουν έννοιες με σημασιολογική συγγένεια, π.χ. βλέπω – κοιτάζω – παρατηρώ – διακρίνω – αντικρίζω – ξεχωρίζω

✓ Οι συνώνυμες λέξεις συχνά εκφράζουν τις διάφορες αποχρώσεις μιας έννοιας και βρίσκονται μεταξύ τους σε μια σχέση διαβάθμισης και κλιμάκωσης.

Κάποιες συνώνυμες λέξεις εκφράζουν ακριβώς το ίδιο και λέγονται **ταυτόσημες**.

π.χ: άλογο - ίππος, ορνιθώνας – κοτέτσι, κοκκινογούλια - παντζάρια

✓ Ανάλογα με την έννοια που θέλουμε να εκφράσουμε, πρέπει να επιλέγουμε το κατάλληλο κάθε φορά συνώνυμο.

✓ Επειδή τα συνώνυμα δεν έχουν την ίδια ακριβώς σημασία, προσέχουμε το γλωσσικό περιβάλλον στο οποίο θα ενταχθεί η συνώνυμη λέξη που θα χρησιμοποιήσουμε. Για παράδειγμα, οι λέξεις άνθος και λουλούδι έχουν την ίδια σημασία, όταν όμως βρίσκονται σε διαφορετικά γλωσσικά περιβάλλοντα η σημασία τους αλλάζει. Έτσι, μπορούμε να πούμε «βρίσκεται πάνω στο άνθος της ηλικίας του» αλλά όχι «βρίσκεται πάνω στο λουλούδι της ηλικίας του».

❑ **Αντίθετες λέξεις ή αντίθετα ή αντώνυμα** ονομάζονται οι λέξεις που εκφράζουν αντίθετες έννοιες, π.χ. καλός – κακός, έρχομαι – φεύγω.

✓ Τα αντίθετα χωρίζονται σε τρεις κατηγορίες:

α. κλιμακωτά αντίθετα: οι δύο αντίθετες λέξεις βρίσκονται στα άκρα μιας κλίμακας με ενδιάμεσες διαβαθμίσεις. **Κρύος** - δροσερός - ούτε κρύος ούτε ζεστός - χλιαρός - **ζεστός**.

β. δυαδικά αντίθετα: ανάμεσα στις δύο αντίθετες λέξεις δεν υπάρχει καμία ενδιάμεση κατάσταση (ένας άνθρωπος ή ένα πράγμα είναι αναγκαστικά ή το ένα ή το άλλο). Ζωντανός ≠ νεκρός

γ. αντίστροφα αντίθετα: από τις αντίθετες λέξεις, η μία περιγράφει τη σχέση ανάμεσα σε δύο ανθρώπους ή πράγματα, και η άλλη περιγράφει την ίδια σχέση αλλά από την πλευρά του άλλου ατόμου. δανείζω ≠ δανείζομαι

✓ Μια λέξη μπορεί να έχει διαφορετικά αντίθετα, ανάλογα με το γλωσσικό περιβάλλον στο οποίο βρίσκεται:

π.χ. κοντό παιδί ≠ ψηλό παιδί

νέα γυναίκα ≠ γριά γυναίκα

κοντό παντελόνι ≠ μακρύ παντελόνι

νέο σπίτι ≠ παλιό σπίτι

Ελένη Χαρμαντζή